

Priorities of North Korea's Middle East Policy

UDC: 327.56

DOI: <https://doi.org/10.15421/172394>**Shuliak Serhii**Ph.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0001-6499-2000>, sergiishuliak@gmail.com*University of Customs and Finance (Dnipro, Ukraine)*

Abstract

The **purpose** of the work is to identify the main priorities of North Korea's Middle East policy which determine its specificity.

The **relevance** of the research topic is determined by the insufficient research of North Korea's Middle East policy, which is due to the concentration of researchers' attention mainly on those aspects that related to problem of non-proliferation of nuclear weapons and missile technologies.

The **results** of the study reveal the priority tasks of North Korea's policy in the Middle East, its key partners in the region and the specifics of cooperation with them. The author presents the final theses of his research in the **conclusions**. The author found that the Middle East region is extremely important for North Korea from the point of view of solving interrelated political and economic tasks. In a political sense, the region is a place of high concentration and activity of various anti-American actors. And cooperation with them supports the general anti-American image of the North Korean regime, which is fundamentally important for strengthening its internal legitimacy. The author of the article found that North Korea's Middle East policy has a pronounced anti-American and anti-Israel orientation. And its priority partners in the region are traditionally states and non-state actors in a state of acute confrontation with the US and Israel - Libya, Syria, Iran, to some extent Egypt, radical groups fighting against Israel (PLO, Hamas, Hezbollah). It was also indicated that the priority direction of such cooperation is military. It has been established that in an economic sense, the Middle East is a favorable market for the sale of North Korean weapons and military technologies. In the conditions of a crisis state of the economy, this helps to solve the problem of lack of foreign currency. According to the results of the study, it was found that the "Arab Spring" led to the collapse or weakening of partner regimes in some Arab countries (primarily in Libya and Egypt), which significantly weakened the position of the DPRK in the region and made it difficult to implement its Middle East policy.

Keywords: North Korea, foreign policy, national interests, Middle East, Egypt, Syria, Iran, Libya, military cooperation

Пріоритети близькосхідної політики Північної Кореї

Шуляк Сергій*Університет митної справи та фінансів (Дніпро, Україна)*

Анотація

Мета роботи полягає у виявленні основних пріоритетів близькосхідної політики Північної Кореї, що обумовлюють її специфіку.

Актуальність теми дослідження визначається недостатньою вивченістю близькосхідної політики Північної Кореї, що обумовлено концентрацією уваги дослідників переважно на тих її аспектах, що пов'язані з проблемою нерозповсюдження ядерного озброєння і ракетних технологій.

Результатами дослідження є виявлені пріоритетні завдання політики КНДР на Близькому Сході, її ключові партнери в регіоні та особливості співробітництва з ними. Автор наводить у **висновках** підсумкові положення свого дослідження. З'ясовано, що регіон Близького Сходу є вкрай важливим для Північної Кореї, з точки зору вирішення взаємопов'язаних політичних та економічних завдань. У політичному сенсі регіон є місцем високої концентрації та активності різноманітних антиамериканських акторів, співпраця з якими підтримує загальний антиамериканський імідж північнокорейського режиму, що принципово важливо для зміцнення його внутрішньої легітимності. Виявлено, що близькосхідна політика Північної Кореї має яскраво виражену антиамериканську та антиізраїльську спрямованість, а її пріоритетними партнерами в регіоні традиційно виступають держави та недержавні актори, що перебувають у стані гострої конфронтації з США та Ізраїлем – Лівія, Сирія, Іран, певною мірою Єгипет, радикальні угруповання, що борються проти Ізраїля (ОВП, ХАМАС, Хезболла), а пріоритетним напрямком співробітництва є військове. Встановлено, що в економічному сенсі, Близький Схід є сприятливим ринком збуту північнокорейської зброї та військових технологій. В умовах кризового стану економіки це сприяє вирішенню проблеми нестачі іноземної валюти. З'ясовано, що «Арабська весна», призвела до краху або послаблення партнерських режимів у деяких арабських країнах (передусім у Лівії та Єгипті), що значною мірою послабило позиції КНДР в регіоні й ускладнило реалізацію її близькосхідної політики.

Ключові слова: Північна Корея, зовнішня політика, національні інтереси, Близький Схід, Єгипет, Сирія, Іран, Лівія, військове співробітництво

Вступ.

Корейська Народно-Демократична Республіка (КНДР або Північна Корея) в уявленні політичного істеблішменту демократичних країн Заходу міцно асоціюється з поняттям «держава-ізгой» («rogue state»), що традиційно включається до так званої «вісі зла» («axis of evil») – низки країн, чиї правлячі режими звинувачують у жорсткому поводженні з власним народом, неповазі до міжнародного права, спонсоруванні тероризму, створенні загрози сусідам, намаганні отримати доступ до зброї масового ураження та інших передових військових технологій для використання їх у якості загрози або інструменту реальної агресії.

Провокативна політика КНДР, що проводить ядерні випробування, розвиває ракетні технології та налагоджує військове співробітництво з «проблемними» країнами по всьому світу, дійсно становить серйозну загрозу міжнародному миру та безпеці. Вона викликає занепокоєння не тільки в її найближчих сусідів у Східній Азії, але й у країн у інших регіонах світу. Так, зокрема, Україна в умовах російської агресії, потерпає від політики північнокорейського режиму, що підтримує країну-агресора, яка є його багаторічним партнером.

У свою чергу, на Близькому Сході, Ізраїль стурбований тісним військовим співробітництвом між Північною Кореєю та його регіональними супротивниками – Сирією та Іраном. Цей перенасичений збройними конфліктами регіон характеризується гострим міждержавним суперництвом, відсутністю безпеки, наявністю у більшості держав відчуття загрози з боку сусідів, що посилюється дисбалансом сил в результаті протистояння великих держав, гонки озброєнь та мілітаризації. Отже, постає питання які істотні інтереси має Північна Корея та які цілі вона переслідує у цьому складному та географічно віддаленому регіоні.

Мета даної статті – виявити основні пріоритети близькосхідної політики Північної Кореї, що обумовлюють її специфіку.

Методологія дослідження.

Зовнішня політика Північної Кореї може бути пояснена за допомогою неокласичного реалізму, з точки зору якого, особи, що приймають зовнішньополітичні рішення, обмежені як міжнародною, так і внутрішньою політикою, а також своїми уявленнями про міжнародну анархію, включаючи питання про те, чи забезпечена їхня безпека. Вони знаходяться під впливом таких внутрішніх чинників, як політичні структури і ідеології держав (Rose, 1998, p. 152). У випадку Північної Кореї, цілі зовнішньої політики та прийняття рішень у цій сфері визначається специфікою її політичної системи, зокрема пануючою ідеологією («чучхе») та центральною роллю інституту верховного керівника (Кого, 2009, p. 22).

Аналіз попередніх досліджень і публікацій.

Північна Корея підтримує стосунки з багатьма державами Близького Сходу та Північної Африки, особливо у військовій сфері, ще з 1960-х рр., експортуючи ракети й іншу зброю та направляючи військових спеціалістів у ці країни. Не можна сказати, що близькосхідна політика КНДР активно висвітлювалася у науковій літературі, проте в останні роки все частіше з'являються публікації в яких розглядаються її окремі аспекти. В цьому сенсі можна відзначити дослідження Н. Сонга (Song, 2016), П. К. Керра, С. А. Хілдрет та М. Д. А. Нікітіна (Kerr, Hildreth, & Nikitin, 2016), А. Левковіца (Levkowitz, 2017), А. Руггієро, К. Ох, та Дж. Соломона (Ruggiero, Oh, & Solomon, 2018), Д. Шохам (Shoham, 2020), С. Міямото (Miyamoto, 2023) та С. Рамані (Ramani, 2023). Більшість з них зосереджені на військовій співпраці Північної Кореї з Іраном, у зв'язку з проблемою нерозповсюдження ядерного озброєння і ракетних технологій, адже обидві країни активно реалізують відповідні програми, що розглядається як серйозна загроза міжнародному миру та безпеці. Крім того, в умовах загострення ситуації на Близькому Сході експерти усе частіше звертають увагу на такий аспект проблеми як підтримка Північною Кореєю екстремістських угруповань, що діють в регіоні.

Результати дослідження.

У своєму розвитку близькосхідна політика КНДР пройшла декілька етапів. У 1950-1960-ті рр., після Корейської війни (1950-1953), КНДР опинилася в ізоляції від країн Заходу і багатьох інших держав-членів ООН. Відповідно, для неї, як для держави з комуністичним режимом, СРСР та його союзники по так званому «соціалістичному табору», а також країни-учасниці Руху неприєднання стали пріоритетами з точки зору налагодження дипломатичних стосунків. Це цілком стосувалося й країн арабського світу. Алжир став першою арабською країною, що встановила дипломатичні відносини з Північною Кореєю у вересні 1958 р. Пізніше, у 1963 р., такі відносини були встановлені з Північним Єменом (САР) та Єгиптом, у 1966 – з Сирією, у 1968 – з Іраком та Південним Єменом (НДРЄ), у 1969 – з Суданом. У 1984 р. КНДР оприлюднила заяву, що з 1966 р. вона визнає Організацію визволення Палестини (ОВП) у якості держави (Miyamoto, 2023, p. 48).

У 1960-х рр. Північна Корея, з ідеологічних міркувань, вважала за доцільне підтримувати дипломатичні відносини з республіканськими державами, що мали обмежені стосунки із Заходом і уникати стосунків з монархіями (єдиним виключенням стало Королівство Камбоджа в Південно-східній Азії). Тому з Лівією дипломатичні відносини були встановлені із запізненням, лише у 1974 р. коли там вже існував республіканський режим. Також із запізненням, лише у 1975 р., були нормалізовані відносини з республіканським

Тунісом, через його критичне ставлення до КНДР у 1960-ті рр.

На початку 1970-х років, з після першої нафтової кризи і послаблення міжнародної напруженості, Північна Корея почала встановлювати дипломатичні стосунки з деякими близькосхідними монархіями. У 1973 р. КНДР стала спостерігачем на Близькому Сході і реалізовувала зорієнтовану на ООН дипломатію, одночасно намагаючись забезпечити прийняття Генеральною Асамблеєю резолюцій, що задовольняли б її власні вимоги. Щоб отримати підтримку якомога більшої кількості членів ООН, вона сприяла розвитку дружніх стосунків з нейтральними країнами, незалежно від їхньої форми правління. Так у 1973 р. було встановлено дипломатичні відносини з шахським Іраном, а у 1974 р. – з Йорданією. Проте, вже у 1976 р. КНДР відмовляється від зорієнтованої на ООН політики і знов втрачає інтерес до стосунків з монархіями.

Лише на межі 1980-1990-х рр., після закінчення холодної війни, КНДР активізувала свою політику стосовно близькосхідних монархій. Були встановлені дипломатичні стосунки з Мороко (1989), Оманом (1992) і Катаром (1993). Пізніше були налагоджені стосунки з Кувейтом (2001), Бахрейном (2001) та Об'єднаними Арабськими Еміратами (2007). З Саудівською Аравією дипломатичні відносини так і не були встановлені.

Тривалий час складними залишалися стосунки КНДР з Туреччиною, війська якої брали участь у Корейській війні у складі військ ООН, що протидіяли Північній Кореї. Під час холодної війни завдання політики КНДР щодо неї полягало у мінімізації її співробітництва з Південною Кореєю. У 2001 р. з нею, нарешті, було встановлено дипломатичні відносини, переважно з метою подолати дипломатичну та економічну ізоляцію. Нарешті, ще однією близькосхідною країною з якою Північна Корея не має дипломатичних стосунків є Ізраїль, ставлення до якого традиційно негативне через його тісні зв'язки з США.

З одного боку, близькосхідна дипломатія КНДР з 1970-х рр. поступово втрачає ідеологічне забарвлення, і Північна Корея підтримувала більш менш нормальні стосунки з більшістю держав регіону, окрім Ізраїлю, навіть з проамериканським Єгиптом часів Мубарака. Разом з тим, тримаючись своєї антиамериканської та антиізраїльської риторики, Північна Корея надавала першочергового значення розвитку дипломатичних стосунків з історично дружніми антиамериканськими державами, передусім, Лівією, Сирією та Іраном (після ісламської революції 1979 р.). Саме ці три країни, а також Єгипет, з якими КНДР обмінялася посольствами, на думку експертів, стали пріоритетними партнерами для неї на Близькому Сході (Song, 2016, p. 76; Miyamoto, 2023, p. 51).

Певною мірою американська політика в регіоні сприяла поліпшенню стосунків КНДР з Іраком. Дипломатичні стосунки між ними були встановлені ще у 1968 р. Але через суперечки між сирійською та іракською філіями Партії арабського соціалістичного відродження (ПАСВ, або Баас), що правила в обох країнах, а також через ірано-іракську війну (1980-1988 рр.), іракський диктатор С. Хусейн у 1980 р. розірвав стосунки. Після повалення його режиму американцями дипломатичні стосунки було відновлено.

Щоб краще зрозуміти специфіку близькосхідної політики Північної Кореї, її основні пріоритети в цьому регіоні, слід усвідомлювати загальну природу зовнішньої політики КНДР. Йдеться про її яскраву антиамериканську спрямованість, що сформувалася під час Корейської війни. Конфронтація з США є важливим елементом легітимізації північнокорейського режиму на чолі з сімейною династією Кімів. Тому жорстка антиамериканська риторика та підтримка антиамериканських сил у різних регіонах світу забезпечувала не тільки налагодження на цьому ґрунті партнерських стосунків з різноманітними акторами світової політики (особливо під час холодної війни), але й мала сприяти підтримці його населенням країни.

Як у часи холодної війни, так і після її закінчення близькосхідна політика Північної Кореї має переважно антиізраїльський характер, що пояснюється не якоюсь особливою ворожістю північнокорейського режиму до самої держави Ізраїль, а скоріше загальною антиамериканською спрямованістю його зовнішньої політики. З одного боку, це можна розглядати як своєрідну форму притаманного Північній Кореї антиамериканізму, через тісні партнерські стосунки Ізраїлю з США. А з іншого, мали місце суто прагматичні міркування, адже така позиція стосовно арабо-ізраїльського протистояння (багато в чому визначального для регіонального порядку) стала ефективним політичним механізмом, що дозволяв налагоджувати та підтримувати стосунки з більшістю держав регіону (переважно арабських), які в умовах біполярного протистояння були зорієнтовані або на СРСР або на США. Участь у боротьбі арабів проти Ізраїлю та конфронтація з США створювали цілком позитивний імідж КНДР в арабському світі.

Вже починаючи з 1970-х р. акцент у стосунках КНДР з її близькосхідними партнерами було зроблено на військовій сфері, чому сприяла військово-політична ситуація в регіоні. Погіршення стосунків між СРСР та Єгиптом з одного боку, та поліпшення відносин КНДР з СРСР з іншого, дозволили їй успішно вписатися у близькосхідну політику. Відкликання радянських військових радників з Єгипту призвело до нестачі в єгипетській армії кваліфікованих фахівців, що могли ефективно застосовувати радянське озброєння, яким переважно

були озброєні єгиптяни. Вирішити цю проблему допомогла Північна Корея, що направила до Єгипту велику групу військових спеціалістів (близько 1500) напередодні війни Судного дня (жовтень 1973 р.). За твердженнями ізраїльтян, деякі з них навіть брали участь у бойових діях (Solomon, 2019). Це поклало початок фактичному військовому альянсу між КНДР і Єгиптом. У 1977 р. Єгипет передав Північній Кореї свої ракети радянського виробництва Scud-B, що, за твердженням Н. Сонга, стали вихідним матеріалом для північнокорейських ракетних досліджень та розробок (Song, 2016, р. 78).

У єгипетсько-північнокорейських стосунках яскраво проявив себе особистісний фактор, принципово важливий для розуміння близькосхідної політики. Йдеться про особисті приязні стосунки, що встановилися між північнокорейським лідером Кім Ір Сеном і президентом Єгипту Х. Мубараком ще з часів війни Судного дня (Мубарак на той час був командувачем військово-повітряних сил Єгипту, а після вбивства ісламістами у 1981 р. президента А. Садата стане президентом Єгипту). Вони підтримували дружні стосунки навіть не зважаючи на загальну проамериканську орієнтацію Мубарака. Останній, на прохання Кім Ір Сена, тривалий час утримувався від встановлення дипломатичних відносин з Південною Кореєю і зробив це лише після його смерті, у 1995 р.

Ще одним ключовим партнером КНДР у арабському світі, знову ж таки на ґрунті антиамериканізму та протистояння з Ізраїлем, з 1974 р. стає режим М. Каддафі у Лівії. У 1982 р. обидві країни уклали Договір про союз, дружбу та співробітництво, що фактично оформив військовий альянс між ними (Miyamoto, 2023, р. 51). Пізніше було укладено ще низку угод, що регулювали військову співпрацю, захист інвестицій, співпрацю в області науки та експорт робочої сили. Хоча Лівія у 1980 р. і встановила дипломатичні стосунки з Південною Кореєю, вони були набагато менш значущими для неї, ніж стосунки з Пхеньяном.

Важливим чинником, що визначає близькосхідну політику КНДР, є її економічні потреби. Планова економіка Північної Кореї з акцентом на розвиток важкої промисловості (за радянським зразком), критично залежала від співробітництва з СРСР, Китаєм та соціалістичними країнами Східної Європи. Розпад СРСР та «соціалістичного табору» на початку 1990-тих рр., економічні проблеми у постсоціалістичних країнах, а також скорочення китайської економічної допомоги через економічні реформи у Китаї у 1980-тих рр. спричинили до величезних економічних проблем у КНДР. Звідси, отримання зовнішньої економічної допомоги (продовольства, енергоносіїв) стало критично важливим. Пхеньян фактично використав кризу навколо своєї ядерної програми у 1993-1994 рр. для отримання від США палива

для своїх електростанцій та допомоги у розвитку «мирного атому».

Ще однією кричущою проблемою північнокорейської економіки стала хронічна нестача іноземної валюти (не в останню чергу для розвитку своєї ядерної та ракетної програм). Саме пошук джерел надходження валюти є одним з ключових завдань КНДР на Близькому Сході. Північна Корея вдалася до постачання звичайної зброї, ракетних і ядерних технологій радикальним антиамериканським та антиізраїльським режимам і організаціям по всьому світу саме з метою отримання іноземної валюти. З цієї точки зору Близький Схід має ключове значення для економічного добробуту Північної Кореї, адже це регіон, в якому максимально активні антиамериканські і антиізраїльські сили. У поєднанні з хронічною політичною нестабільністю і високим ступенем конфліктності Близький Схід є, по суті, найсприятливішим регіоном, в якому Північна Корея може максимізувати свій експорт зброї. Ізраїльський експерт А. Левковіц стверджує, 90% експорту зброї Північної Кореї спрямовано саме на Близький Схід і до Північної Африки (Levkowitz, 2017, р. 11).

На думку А. Левковіца, військова промисловість Північної Кореї і програма експорту озброєнь переслідують декілька основних цілей: 1) національне виживання, що розуміється у свідомості еліти як виживання сімейної династії Кім; 2) захист нації від зовнішніх і внутрішніх погроз (такими, передусім, вважаються збройні сили Південної Кореї та війська США в Південній Кореї); 3) захист економіки, у тому сенсі, що військовий експорт став важливим джерелом доходів (особливо експорт до країн Близького Сходу, що є джерелом валюти); збереження можливості об'єднання Кореї, для чого слід підтримувати необхідний рівень військової могутності (Levkowitz, 2017, р. 12).

Пхеньян почав експортувати зброю на Близький Схід ще у часи холодної війни, що сприяло посиленню регіональній нестабільності. Він експортував величезну кількість копій ракет радянського виробництва до Ірану під час ірано-іракської війни. За словами втікачів з Північної Кореї, КНДР експортувала ракети не лише до Ірану, але й до Іраку, Єгипту, Сирії, ОАЕ, Ємену, Оману, Катару, Саудівської Аравії та Лівії, з яких Саудівська Аравія та ОАЕ мають тісні зв'язки з США (Miyamoto, 2023, р. 55). Після закінчення холодної війни, зазначені проблеми в економіці лише підвищили значення експорту зброї, особливо ракетної, та ядерних технологій близькосхідним партнерам, у якості джерела отримання валюти необхідної для забезпечення економічного розвитку. Північна Корея імпортує високотехнологічне обладнання з Тайваню, Швейцарії та Японії, створивши таємну глобальну мережу, яка здійснює операції з капіталом через фінансові компанії в Німеччині та Гонконгу. Витрати

на імпорту покриваються за рахунок іноземної валюти, що отримується від експорту зброї (Song, 2016, p. 82). У якості постачальника зброї Пхеньян пропонує своїм клієнтам суттєві переваги. По-перше, він згодний продавати свою військову продукцію за нижчими цінами, ніж ті, що існують на світовому ринку. По-друге, він не претендує на отримання політичного впливу на своїх покупців (Levkowitz, 2017, p. 11).

У 1990-ті рр. гострою проблемою, з точки зору забезпечення міжнародної безпеки, стала північнокорейська ядерна програма. Неефективна політика США та інших держав щодо цього питання призвели до того, що КНДР не тільки отримала статус ядерної держави, але й почала експортувати свої ядерні технології. Пріоритетними отримувачами звичайно стали антиамериканські режими Близького Сходу, передусім Сирія та Іран. Про сирійсько-корейське співробітництво у ядерній сфері стало відомо наприкінці 1990-тих рр. Проте, сирійський ядерний реактор у провінції Дейр аз-Зор побудований за підтримки Північної Кореї, був знищений ізраїльською авіацією у вересні 2007 р. Існує думка, що цей північнокорейський ядерний проект у Сирії фінансувався Іраном (Levkowitz, 2017, p. 16-17). Також існують певні підозри щодо наявності ядерної співпраці вже між самім Іраном і Північною Кореєю, хоча жодних вагомих доказів не з'явилося (Miyamoto, 2023, p. 56).

Окрім держав, Північна Корея підтримує активні зв'язки з регіональними недержавними гравцями, що виступають проти Ізраїлю, такими як Організація визволення Палестини (ОВП), ХАМАС і Хезболла. У 1970-80-ті рр. Вона постачала зброю різноманітним палестинським угрупованням, а її інструктори забезпечували підготовку бойовиків у військових таборах по всьому Близькому Сходу. Такі табори існували навіть на території КНДР (Song, 2016; Ramani, 2023). Північна Корея продовжила активну підтримку боротьби палестинців проти Ізраїлю і після закінчення холодної війни, навіть попри встановлення у 1992 р. дипломатичних відносин між Ізраїлем і Китаєм. КНДР відкрито підтримує терористичне угруповання ХАМАС у його протистоянні з Ізраїлем.

Разом з тим слід зазначити, що з'явилися певні ознаки того, що Північна Корея починає переглядати своє ставлення до експорту зброї до Близького Сходу як до джерела надходження валюти, і пояснює його необхідність ідеологічними міркуваннями. С. Міямото вказує, що після запровадження міжнародних санкцій проти КНДР у 2006 р. імпорту північнокорейської зброї став проблемою для близькосхідних країн. Тому на VIII з'їзді Трудової партії Кореї, в січні 2021 р., верховний лідер Ким Чен Ін закликав до створення самостійної економічної системи без залежності від торгівлі, і до солідарності з країнами, що протидіють Сполученим Штатам (Miyamoto, 2023, p. 51).

Події «Арабської весни» змусили Північну Кореєю суттєвим чином коригувати свою близькосхідну політику, адже її ключові партнери в регіоні – Лівія, Сирія, Єгипет перебувають у стані політичної нестабільності (а у випадку з Лівією йдеться про фактичний розпад держави). Разом з тим, ще один важливий регіональний партнер – Іран постраждав через економічні санкції, запроваджені Заходом за його ядерну програму. Вкрай неприємним для північнокорейського керівництва було й те, що через політичні заворушення втратили владу декілька близькосхідних лідерів, які намагалися утвердити у своїх країнах династичне правління, що створювало небажаний прецедент, з огляду на специфіку політичної системи КНДР. Нарешті, політичні катаклізми могли призвести до небажаних наслідків для північнокорейської торгівлі зброєю.

Зазначене вище зумовило негативне ставлення Північної Кореї до «Арабської весни» яка спричинила до погіршення стосунків з деякими колишніми партнерами. КНДР надавала військову підтримку армії Каддафі під час громадянської війни у Лівії (2011 р.). Через це стосунки з новим лівійським режимом (у Тріполі) не склалися і він закрив лівійське посольство у Північній Кореї. Так само після повалення Х. Мубарака (2011 р.) погіршилися стосунки з Єгиптом. Діючий єгипетський президент ас-Сісі, що прийшов до влади після військового перевороту у 2013 р., явно надає перевагу стосункам з Південною Кореєю, через потенційні економічні переваги.

Під час громадянської війни в Сирії Пхеньян рішуче підтримував режим Х. Асада, що також був прикладом династичного правління, як і режим Кімів у Північній Кореї. Час від часу у пресі з'являлися повідомлення про наявність у Сирії північнокорейських військ, хоча офіційно Пхеньян це заперечував. На думку С. Міямото, сьогодні саме Сирія, а не Іран є головним партнером КНДР на Близькому Сході (Miyamoto, 2023, p. 51). У свою чергу, Іран також продовжує співпрацю з Північною Кореєю у галузі ядерних і ракетних технологій. На думку деяких південнокорейських чиновників він отримує відповідні технології з Китаю, Росії та деяких європейських держав, а потім вони потрапляють до Північної Кореї (Song, 2016, p. 86).

Висновки.

Отже, можемо підбити певні підсумки нашого аналізу. Слід зазначити, що близькосхідна політика Північної Кореї, як складова її зовнішньої політики в цілому, незважаючи на певне притаманне їй ідеологічне забарвлення, особливо в часи холодної війни, має цілком прагматичний характер та спрямована на забезпечення національних інтересів в умовах переважно несприятливого міжнародного середовища.

Регіон Близького Сходу є вкрай важливим для Північної Кореї, з точки зору вирішення

взаємопов'язаних політичних та економічних завдань. У політичному сенсі регіон є місцем високої концентрації та активності різноманітних антиамериканських акторів, співпраця з якими підтримує загальний антиамериканський імідж північнокорейського режиму, що принципово важливо для зміцнення його внутрішньої легітимності. Тому близькосхідна політика Північної Кореї має яскраво виражену антиамериканську та антиізраїльську спрямованість, а її пріоритетними партнерами в регіоні традиційно виступають держави та недержавні актори, що перебувають у стані гострої конфронтації з США та Ізраїлем – Лівія, Сирія, Іран, певною мірою Єгипет, радикальні угруповання, що борються проти Ізраїля (ОВП, ХАМАС, Хезболла), а пріоритетним напрямком співробітництва є військове.

В економічному сенсі, Близький Схід через перенасиченість збройними конфліктами став для Північної Кореї сприятливим ринком збуту північнокорейської зброї та військових технологій.

В умовах кризового стану економіки це сприяє вирішенню проблеми нестачі іноземної валюти. Хоча з іншого боку, насичення регіону зброєю, безумовно негативно впливає на регіональну безпеку та стабільність. В цьому сенсі північнокорейську політику слід визнати деструктивною та шкідливою.

Арабська весна, що призвела до краху або послаблення партнерських режимів у деяких арабських країнах (передусім у Лівії та Єгипті), значною мірою послабила позиції КНДР в регіоні й відповідно ускладнила реалізацію її близькосхідної політики. Ситуацію ускладнює також режим міжнародних санкцій, накладених через реалізацію ядерної програми КНДР, що ускладнює експорт зброї до регіону. Такі обставини, скоріше за все, будуть спонукати Північну Корею до корекції своєї політики. Вірогідним перспективним напрямком, передусім з точки зору вирішення економічних завдань, може стати активізація стосунків з близькосхідними монархіями.

REFERENCES

- Kerr, P. K., Hildreth, S. A., & Nikitin, M. B. D. (2016). Iran-North Korea-Syria Ballistic Missile and Nuclear Cooperation. *CRS Report R43480*. Retrieved from <https://sgp.fas.org/crs/nuke/R43480.pdf>
- Koga, K. (2009). The Anatomy of North Korea's Foreign Policy Formulation. *North Korean Review*, 5 (2), 21-33. DOI: 10.3172/NKR.5.2.21
- Levkowitz, A. (2017). North Korea and the Middle East. *Mideast Security and Policy Studies*, 127. Retrieved from <https://besacenter.org/127-levkowitz-north-korea-and-the-middle-east/>
- Miyamoto, S. (2023). North Korea's Military Cooperation Policy Toward Iran and other Middle East Countries. *ROLES Review*, 3, 45-68. Retrieved from <https://roles.rcast.u-tokyo.ac.jp/uploads/publication/file/48/publication.pdf>
- Ramani, S. (2023, October 23). North Korea's Covert Alliance With Iran Aligned Militias in the Middle East. 38 *North*. Retrieved from <https://www.38north.org/2023/10/north-koreas-covert-alliance-with-iran-aligned-militias-in-the-middle-east/>
- Rose, G. (1998). Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy. *World Politics*, 51(1), 144-172.
- Ruggiero, A., Oh, K., & Solomon, J. (2018, June 12). North Korea in the Middle East: A Dangerous Military Supply Line. *Washington Institute for Near East Policy*. Retrieved from <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/north-korea-middle-east-dangerous-military-supply-line>
- Shoham, D. (2020). The Quadruple Threat: North Korea, China, Pakistan, and Iran. *BESA Center Perspectives Paper*, 1795. Retrieved from <https://besacenter.org/threats-north-korea-china-pakistan-iran/>
- Solomon, J. (2017, November 27). High-Level Contacts Between North Korea and Iran Hint at Deeper Military Cooperation. *Washington Institute for Near East Policy*. Retrieved from <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/high-level-contacts-between-north-korea-and-iran-hint-deeper-military-cooperation>
- Solomon, J. (2019, September 09). The North Korean-Israeli Shadow War. *Tablet*. Retrieved from <https://www.tabletmag.com/sections/israel-middle-east/articles/north-korean-israeli-shadow-war>
- Song, N. (2016). North Korea's Middle East Diplomacy and the Arab Spring. *Israel Journal of Foreign Affairs*, 10 (1), 75-89. DOI: 10.1080/23739770.2016.1181921